

Art. 7bis van de Belgische Grondwet

Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieu-gebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties.

Een Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand.

Memorandum aan de federale regering De Croo I

1. Inleiding

Dit is een gedetailleerd en volledig kosteloos door burgers uitgewerkt voorstel voor een Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand, gebaseerd op de grondbeginselen ondertekend door een coalitie van groepen en bewegingen. Het initiatief bezit het potentieel om de politieke impasse ten aanzien van deze historische crisis te helpen doorbreken. Meer nog: het kan van België een internationaal voorbeeld maken in de strijd ertegen. Deliberatieve democratie, waarin door experts geïnformeerd burgeroverleg centraal staat, betekent niet de vervanging van het bestaande representatieve systeem met verkozen politici - het is er een versterking van. Dat vinden ondertussen ook een internationaal gezaghebbend tijdschrift als The Economist en het OECD, een economisch samenwerkingsverband van rijke landen. Na de 15 maanden lang aanslepende regeringsonderhandelingen van 2019-2020 kan de Belgische democratie zo'n versterking zeker gebruiken. Op dit ogenblik zondigen onze verschillende regeringen tegen het bovenstaande artikel 7bis van de Belgische grondwet.

Dit land kampt niet enkel met een politieke crisis. Zoals nagenoeg elk land ter wereld dient het ook het hoofd te bieden aan de COVID-19 pandemie. Wetenschappelijk onderzoek toonde overtuigend aan dat de groeiende kans op pandemieën nauw samenhangt met de brede ecologische crisis. De volksgezondheid van de toekomst is met andere woorden door en door afhankelijk van de gezondheid van de planeet. Weinig burgers (en hun politieke vertegenwoordigers) kennen het verschil tussen de gevolgen van 1,5° en 2°C opwarming - dat verschil is catastrofaal. Op dit ogenblik stevenen we af op meer dan 4°C verhitting in 2100. Het is een realiteit die zowel linkse als rechtse partijen vroeg of laat onder ogen zullen moeten zien.

Spijtig genoeg kunnen we het perspectief niet beperken tot de klimaatopwarming. Er zijn meerdere planetaire grenzen, waaronder bijvoorbeeld die van de biodiversiteit, die we al overschrijden of dreigen te overschrijden, met de diepgaande ontregeling van levensondersteunende ecosystemen tot gevolg. Elk 21e-eeuws politiek bestuur die naam waardig dient deze grenzen ernstig te nemen. Een fundamentele maatschappelijke transitie zal zich sowieso voordoen als gevolg van de snel voortschrijdende ecologische noodtoestand. Hoe zorgen we ervoor dat die transitie vreedevol, sociaal rechtvaardig én democratisch gedragen zal zijn? (Het tegendeel daarvan boezemt ons angst in.) Hoe houden we rekening met de solidariteit tussen generaties?

De huidige politieke en ecologische crisis genereren samen een dubbel potentieel voor een voldoende groot draagvlak onder de Belgische burgers, ongeacht hun individuele ideologische voorkeuren. Een recente studie van CEVIPOL staaft het vermoeden van steun voor deliberatieve democratie: 75,8 % van de Belgen zou voorstander zijn van een burgervergadering bestaand uit door loting geselecteerde burgers. Gelukkig hoeven we bij het ontwerp van een burgerparlement het warme water niet meer uit te vinden. Er kan ondertussen worden voortgebouwd op talloze ervaringen in Canada, Australië, het Verenigd Koninkrijk,... In het katholieke Ierland slaagde een burgerparlement erin om de politieke knoop van de abortuskwestie te ontwarren. Ook de Convention Citoyenne pour le Climat schiep onlangs een belangrijk historisch precedent, ondanks de controversiële nasleep ervan. Na acht maanden kwamen de 150 leden van het Franse burgerparlement, geïnitieerd door president Macron, met een lijvig rapport vol concrete beleidsvoorstellen. Dat de president onder druk van lobbying en politieke tegenkanting achteraf zijn beloftes aan de Convention brak, toont aan dat het politieke spel na het eind van een deliberatief proces niet uitgespeeld is. Desondanks lijkt het een stuk efficiënter (want legitiemer) om een representatieve dwarsdoorsnede van de bevolking te betrekken bij doortastend en sociaal rechtvaardig milieubeleid, dan presidentiële of technocratische top down beslissingen. Dat zou toch de les moeten zijn die we kunnen trekken uit het protest van de Gele Hesjes - of het ferme verzet van boeren in Nederland. (Welk parlement ter wereld kan beweren dat het 29% praktisch geschoolde leden telt, zoals de Convention Citoyenne pour le Climat?)

In België staat tegenover de complexiteit van de ecologische crisis de complexiteit van de staatsstructuur en bevoegdheidsverdeling. Maar liefst vier ministers gaan hier over klimaatbeleid, negen over volksgezondheid. In het binnenland leidt dit niet zelden tot bestuurlijke vertraging of stilstand; op het internationale politieke toneel loopt het imago van ons land telkens averij op wanneer het niet met een eensluidend standpunt aan de onderhandelingstafel verschijnt. De bestuurlijke omslachtigheid is ongetwijfeld een van de belangrijkste redenen waarom deliberatieve democratie steeds meer voet aan de grond krijgt in België. In verschillende steden en regio's zien we waardevolle initiatieven opduiken. Neem het voorbeeld van de 'Burgerdialog' in de Oostkantons. Dit permanente systeem van burgerraadpleging wierp onlangs internationaal hoge ogen.

Hieronder stellen wij een Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand voor, dat over één jaar zou lopen. Lossen we met zo'n eenmalig initiatief alle problemen verbonden met die noodtoestand op? Was het maar waar. Ideeën rond een permanent institutioneel orgaan of een reeks thematisch gefocuste burgerparlementen zijn het onderzoeken zeker waard maar vallen buiten het bestek van dit memorandum. De COVID-19 pandemie toonde aan dat in hoge nood snellere besluitvorming wel degelijk mogelijk is. Tegelijk botsten we op de grenzen van de technocratie, bestuur vormgegeven door experts. Hoe dezelfde urgentie aan de dag leggen ten aanzien van de ecologische crisis, en dit keer mét de nodige

democratische legitimiteit cruciale beslissingen nemen? Wij geloven dat partijen met zeer verschillende ideologische wortels om uiteenlopende redenen baat kunnen hebben bij dit initiatief. En de huidige en toekomstige generaties Vlamingen, Walen, Brusselaars en Duitstalige Belgen al helemaal.

Synopsis

Een groep van 101 gelote burgers die rekening houdend met demografische criteria een representatieve afspiegeling vormt van de diversiteit van de Belgische bevolking, buigt zich tussen 21 mei 202x en 13 maart 202x+1 over de volgende vraag: "Hoe kunnen bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten bijdragen tot de maximalisering van de kansen om het Belgische territorium en de planeet in haar totaliteit bewoonbaar te houden voor de huidige en toekomstige generaties?" Het deliberatieve proces loopt over elf sessies van telkens drie dagen en telt vier belangrijke fasen: leren, consulteren, beraadslagen en beslissen. Tijdens de leerfase verstrekt een brede waaier (ervarings)deskundigen en belanghebbenden informatie over de milieucrisis en mogelijke transitiepaden. Deze infosessies worden integraal uitgezonden door VRT en RTBF. Zo krijgt elke Belgische burger de kans om zich goed te informeren. Om de participatiedrempel te verlagen ontvangen de 101 leden van het Burgerparlement dagvergoedingen, transportvergoedingen, accommodatie, kinderopvang en andere vormen van ondersteuning. Elk van hun beleidsvoorstellen wordt door de bevoegde regering(en) geïmplementeerd of ter stemming voorgelegd aan het bevoegde parlement of de bevoegde parlementen. Op afgewezen voorstellen volgen telkens grondige publieke motivaties. Om elke schijn van partijdigheid te vermijden, spelen de burgers achter dit voorstel zelf geen rol in de organisatie van het deliberatieve proces, de selectie van het deskundigenpanel of het toezicht. Het Burgerparlement wordt geïnitieerd en gefinancierd door de federale regering. Een coördinatiegroep, adviesraad, facilitatieteam, legistiek comité en toezichtpanel zorgen samen voor een goede gang van zaken en waarborgen de publieke transparantie, politieke onafhankelijkheid en democratische legitimiteit ervan.

Argumenten pro deliberatieve democratie

Een burgerparlement is een vorm van deliberatieve democratie. 'Delibereren' betekent: vergaderen, beraadslagen. Of het nu burgerjury's zijn met minder dan twintig mensen of burgertoppen van meer dan zevenhonderd deelnemers, steeds gaat het om een overlegmodel waarin gewone burgers fundamentele beslissingen nemen of beleidsvoorstellen doen.

Het voorstel van een Burgerparlement lijkt te impliceren dat vertegenwoordigers van politieke partijen een deel van hun macht afstaan aan burgers. Mochten deze vertegenwoordigers enkel iets te verliezen hebben bij dit idee, dan zouden we het direct mogen klasseren als politiek onhaalbaar. En hoe goed of noodzakelijk een idee ook mag zijn, als het politiek onhaalbaar is dan sterft het een stille dood. Er zijn gelukkig sterke argumenten die aantonen dat deze vorm van deliberatieve democratie politici eerder 'empowered' dan verzwakt. Heel wat onder hen zijn zelf ontevreden over het verlammeende institutionele systeem waar ze deel van uitmaken.

En de tijd tikt. In Australië stond niet lang geleden een gebied drie keer de grootte van ons land in brand. De vernietiging van het Amazonewoud is enkel versneld sinds de pandemie toesloeg. Over heel de wereld sneuvelen continue hittestructuren. Maar de gevolgen van klimaatverandering laten zich ook al bij ons voelen: het ene jaar worden we geteisterd door droogte en hittegolven, het andere door allesverwoestende overstromingen. Wetenschappers waarschuwen dat dit er niet op zal verbeteren. Het is hoog tijd om de politieke impasse rond de ecologische noodtoestand te doorbreken. Gewone burgers kunnen politici daarbij helpen:

- Burgerparticipatie kan een tegengewicht vormen voor een parlementair systeem dat verkiezingswinst op de korte termijn voorrang geeft boven de behoeften op de lange termijn van de huidige en toekomstige generaties. De ecologische noodtoestand botst met de electorale cycli van vier of vijf jaar, en de constante druk van opiniepeilingen. Anders dan beroepspolitici lijden gelote burgers niet onder de druk om herkozen te worden.
- De Kamer van Volksvertegenwoordigers is niet representatief genoeg voor de werkelijke diversiteit van de Belgische bevolking op vlak van gender, leeftijd, sociale klasse, opleidingsniveau, beroepsgroep, etnisch-culturele achtergrond, etcetera. Zo is bijvoorbeeld één vijfde van de kamerleden jurist, terwijl minder dan 1% van de Belgen dat is. Veel arbeiders en boeren en CEO's telt het parlement niet. Het werd al eerder vermeld: de Convention Citoyenne pour le Climat bevatte maar liefst 29 % lager geschoolde leden. Het te nauwe spectrum van kennis en levenservaringen in de bestaande parlementen is nefast voor de democratie. Slimme loting zorgt voor meer representativiteit, breder gedragen beleidsvoorstellen en dus meer legitimiteit.
- De leden van een burgerparlement zijn onafhankelijk. Ze vertegenwoordigen geen politieke partijen en zijn daarom vrijer om beslissingen te nemen gebaseerd op hun eigen geïnformeerde standpunten, waarden en gevoel voor het algemene belang. Politici staan voortdurend onder druk van het gelobby van machtige maatschappelijke spelers, wier belangen niet zelden haaks staan op die van de brede bevolking. Een burgerparlement met onafhankelijke, gelote leden beïnvloeden is een pak lastiger.
- In een sterk gemediatiseerd politiek landschap, is het moeilijk voor politici om niet toe te geven aan polariserende en vereenvoudigende communicatiestrategieën. Die botsen met de enorme complexiteit van de ecologische noodtoestand. Belangrijker dan de kloof tussen burgers en politici is de kloof tussen burgers en de politiek: de complexiteit van besluitvorming. In een burgerparlement worden burgers niet alleen grondig geïnformeerd door (ervarings)deskundigen en belanghebbenden. Wanneer ze kennismaken met de belangen en perspectieven van anderen, worden ze diplomatischer en minder ideologievast. Het overstijgen van de politieke polarisering zorgt voor efficiëntere en dus snellere besluitvorming.

- Partijpolitiek is gebaseerd op electorale competitie, wat de samenwerking bemoeilijkt. In het complexe België kunnen coalitiesgesprekken tussen partijen uitzonderlijk lang aanslepen. Met de 541 dagen regeringsonderhandelingen uit 2010-2011 zette ons land een triest wereldrecord neer, en ook de recente 15 maanden in 2019-2020 leverden een weinig verkwikkelijk schouwspel. Het is de belangrijkste reden waarom het publieke vertrouwen in politici op een dieptepunt is beland. Een regeerakkoord is vaak een patchwork van elementen uit verschillende partijprogramma's, eerder dan een uiting van doortastend en samenhangend beleid. In de Kamer van Volksvertegenwoordigers heerst de scherpe retoriek van woord en tegenwoord. Tegenover de logica van de competitie stellen burgerparlementen die van de democratie als samenwerking.
- Het deliberatieve proces verloopt op een eerlijke en transparante manier. De leden van het burgerparlement hebben een gelijke kans om gehoord te worden dankzij een zorgvuldige moderatie. Alle informatie en materialen die aan de leden van het burgerparlement worden verstrekt, worden openbaar gemaakt. Dit levert geïnformeerde en democratisch legitieme besluiten op. Politieke bestuurders kunnen zo actie ondernemen op basis van besluiten met een breed democratisch draagvlak, wat de kans op electorale afstraffing verkleint. Verreikende maatregelen kunnen enkel genoeg steun onder bevolking verzamelen als degenen die de maatregelen aan den lijve zullen ondervinden, er mee over kunnen beslissen.

2. Inhoud van het proces

Welke vragen behandelt het Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand precies? Door welke principes laat het zich leiden? Wat zijn de belangrijkste thematische velden waarover de leden overleggen?

Vraagstelling

Cruciaal voor het welslagen van een Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand is een duidelijk geformuleerde centrale vraagstelling, die de problematiek waarover het zich buigt, adequaat adresseert. Om redenen die wij hierna zullen toelichten, kiezen wij voor de volgende formulering:

Hoe kunnen bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten bijdragen tot de maximalisering van de kansen om het Belgische territorium en de planeet in haar totaliteit bewoonbaar te houden voor de huidige en toekomstige generaties?

1. Een eerste motivatie voor deze formulering heeft te maken met de misrepresentatie van de historische crisis waarin we ons bevinden als een 'klimaatcrisis'. Zowel in de media als op het politieke niveau als in heel wat activistische middens is het woord 'klimaat' een passe-partout term geworden voor een grootschaligere en fundamentele kwestie, die van de brede ecologische crisis: de 'glokale' (globale én lokale) ontregeling van levensondersteunende ecosystemen door de razendsnelle vernietiging van natuurlijke habitats, de zesde massa-extinctie van planten- en diersoorten, én de klimaatverandering met haar talrijke onderling gerelateerde biofysieke gevolgen. De klimaatframing laat toe om enkel op CO₂-emissies te focussen, en hoe we die kunnen verlagen; om het Belgische territorium en de planeet

in haar totaliteit bewoonbaar te houden volstaat die focus echter niet. De negen huidig geïdentificeerde planetaire grenzen omvatten namelijk: (1) de opwarming van de aarde, (2) het verlies van de biodiversiteit, (3) de stikstof- en fosforkringloop, (4) het gat in de ozonlaag, (5) oceaanverzuring, (6) waterschaarste, (7) landgebruik, (8) chemische verontreiniging, (9) aerosolen in de atmosfeer.

Om de complexe ecologische ontregeling enigszins aanschouwelijk te maken voor een breed publiek helpt het eenvoudige voorbeeld van de bij: als de bij uitsterft vindt er geen bestuiving plaats. Het uitsterven van de bij betekent dus het uitsterven van heel wat flora. Zoals de bij zijn er talloze voorbeelden van fundamentele componenten van ecosystemen die vandaag worden bedreigd. Eens een omslagpunt bereikt kunnen ontregelingen snel gaan en onomkeerbaar zijn. Ze bedreigen nu al de bewoonbaarheid van delen van de planeet en de leefbaarheid van de levens van heel wat mensen. Naast mitigatie denken we daarom ook best na over adaptatie aan de reeds onvermijdelijke ecologische verstoringen. 'Bewoonbaarheid' en 'leefbaarheid' zijn waardegeladen termen die wat ons betreft meer omvatten dan louter de mogelijkheden om te overleven: bij een leefbaar leven staan levenskwaliteit en menselijke waardigheid centraal.

Hoewel de antwoorden van de 150 gelote Fransen bijzonder waardevol zijn (hier kan u de 149 voorstellen nalezen:

<https://propositions.conventioncitoyennepourleclimat.fr/pdf/ccr-rapport-final.pdf>), was de vraag die centraal stond tijdens de Convention Citoyenne pour le Climat - "Hoe kunnen we de CO₂-uitstoot in Frankrijk tegen 2030 met minstens 40% verminderen (in vergelijking met het niveau van 1990), in de geest van sociale rechtvaardigheid?" - de verkeerde, zowel om de boven- als onderstaande redenen.

2. Naast de klimaatframing, stellen wij ook een andere gangbare praktijk in vraag: die van het definiëren van 'targets' en 'deadlines'. Kwantificeerbare doelstellingen met een richtjaar in de nabije of verdere toekomst creëren de indruk van efficiëntie maar blijken vaak contraproductief, zoals hier overtuigend wordt aangetoond: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jan/29/climate-targets-committee-on-climate-change-report>.

Targets en deadlines genereren niet enkel uitstelgedrag; ze kunnen er ook toe leiden dat bestuurders underperformen. Wanneer je immers stelt dat een bepaald target een 'minimum' is, dan trachten zij zich (in het beste geval) aan die ondergrens te houden, zonder méér te doen. Het heeft iets absurds: wanneer brandweerlui bij een brandend gebouw aankomen, dan is hun target natuurlijk niet om drie van de vijf inwoners te redden. Ze doen er alles aan om zoveel mogelijk levens te redden.

Om die reden pleiten wij in het kader van de ecologische noodtoestand voor de maximalisering van de kansen op een bewoonbare planeet en een leefbaar leven. Daarvoor is zo snel mogelijk doortastend beleid nodig, niet tegen een bepaalde overkoepelende deadline in de nabije of verdere toekomst. Uiteraard kunnen targets en deadlines achteraf wel helpen bij de evaluatie van de geleverde inspanningen: een regering haalde op tijd de doelstellingen - of niet. Ons voorstel bestaat erin om de bevoegde parlementen regelmatig de respectieve regeringen te laten controleren op de maximalisering van de kansen op blijvende bewoon- en leefbaarheid.

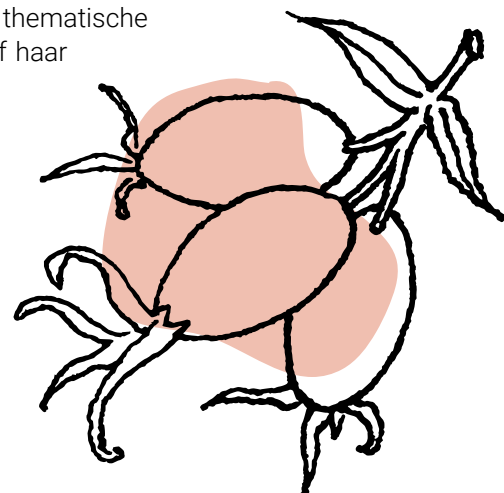
3. De formulering omvat verschillende (soorten) territoria. Zoals bij elke bestuurlijke kwestie stelt zich hier de vraag van de subsidiariteit: welk niveau heeft nood aan welk beleid en vice versa? In België leidt de veelgelaagdheid van het bestuur, opgedeeld in onder meer een federale Staat, gemeenschappen en gewesten, soms tot politiek vingerwijzen en het doorschuiven van taken en verantwoordelijkheden. De urgentie van de ecologische crisis dwingt (een 'dwang' vergelijkbaar met die van de coronacrisis) ons land echter tot coherent beleid en samenwerking.

In het geval van de ecologische noodtoestand ontvouwt de vraag van de subsidiariteit zich op een bijzonder complexe manier, gezien het globale (globale én lokale) karakter ervan. Heel wat beleidsinstrumenten om deze crisis te lijf te gaan bevinden zich eerder op het niveau van de Europese Unie dan op dat van het kleine België. Hoewel er volop voorstellen worden ontwikkeld voor een Europees burgerparlement, lijkt het ons toch belangrijk om ook in België de nodige stappen te zetten op bestuurlijk vlak, niet met muizenpootjes maar met zevenmijlslaarzen. Politieke vertegenwoordigers op verschillende niveaus kunnen het zich niet meer permitteren om op elkaar wachten. Overal zou het alle hens aan dek moeten zijn. Dat België niet alleen kan zorgen voor de bewoonbaarheid van het eigen territorium, laat staan voor die van de planeet in haar totaliteit, zal niemand verbazen. Onze wens is dat de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten in dit land op een substantiële manier bijdragen tot de maximalisering van de kansen daarop.

Thematische velden en gidsende principes

Welke maatschappelijke activiteiten dienen we uit te faseren? Welke dienen we op te schalen? Hoe kunnen we de nodige transitie ondersteunen en faciliteren met de nodige beleidskaders? Hoe kunnen we ze financieren? Het Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand zal zich in kleinere groepen en plenaire vergaderingen buigen over de volgende thematische velden, die elke burger gemakkelijk kan verbinden met zijn of haar dagdagelijkse leven:

1. **voedselvoorziening, landbouw en natuurbeheer;**
2. **arbeid;**
3. **huisvesting en ruimtelijke ordening;**
4. **mobiliteit en transport;**
5. **productie, grondstoffengebruik en afvalverwerking;**
6. **consumptie;**
7. **energie;**
8. **financiën.**

Sommige problemen en sommige mogelijke oplossingen spelen zich transversaal af op verschillende thematische velden tegelijk. Om die reden wordt er tijdens de eerste sessie van het Burgerparlement een training gegeven in systeemdenken (dat kan op een heel praktische manier) en wordt erop toegezien dat burgers doorheen het deliberatieve proces geregeld wisselen van thematische groepen - zo kunnen gemakkelijker de nodige inhoudelijke dwarsverbanden ontstaan. De crisis is door en door 'ecologisch' (onderling verbonden); ook het antwoord erop zal dat moeten zijn.

In zijn deliberaties zal het Burgerparlement zich laten leiden door de volgende principes:

- **proportionaliteit ten opzichte van de geadresseerde risico's;**
- **sociale rechtvaardigheid;**
- **een bewustzijn van de globale impact van de Belgische productie en consumptie;**
- **het voorzorgsbeginsel** (een principe dat stelt dat als een ingreep of een beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, de bewijslast ligt bij de voorstanders van de ingreep of de maatregel als er geen wetenschappelijke consensus bestaat over de toekomstige schade).

3. Voorbereiding van het proces

Voor een Burgerparlement goed en wel van start kan gaan, moet publiek worden gemaakt wat er met de beleidsvoorstellen van de burgers zal gebeuren; de leden van het Burgerparlement dienen te worden geloot; de coördinatiegroep, adviesraad, het facilitatieteam, legistisch comité en toezichtpanel moeten worden samengesteld, net als de lijst met (ervarings)deskundigen en belanghebbenden die het Burgerparlement zullen inlichten.

Impact van de voorstellen op het reële beleid

In Frankrijk maakten de Gele Hesjes duidelijk dat presidentieel of technocratisch top down klimaatbeleid weinig kans heeft op slagen. Ook Emmanuel Macrons eerste antwoord op het aanhoudende straatprotest - het zogenaamde Grand Débat - bleek al gauw een grand débâcle. Louter het gesprek aangaan met burgers is niet genoeg. Enkel burgerparticipatie met voldoende macht en invloed op het reële beleid bezit het potentieel om een breed publiek draagvlak te genereren voor de verregaande milieumaatregelen waar de ecologische crisis ons toe dwingt. (Voor alle duidelijkheid: hoe die maatregelen eruit zien, daarover beslist de geïnformeerde groep gelote leden, niet de burgers achter dit voorstel, noch gelijk welke politieke, economische of maatschappelijke speler.) Voor de opstart van de Convention Citoyenne pour le Climat legde de Franse President zijn politiek gewicht in de schaal door te beloven dat elk burgervoorstel (1) gerealiseerd zou worden per presidentieel decreet, ofwel (2) gestemd zou worden in het parlement, ofwel (3) in een referendum aan de bevolking zou worden voorgelegd.

In onze ideale wereld zou een Burgerparlement over een grondwettelijke basis beschikken, waardoor politieke vertegenwoordigers de resultaten van het burgeroverleg niet zomaar naast zich neer zouden kunnen leggen, ondanks hun vooraf gemaakte beloftes (zoals nu gebeurde in Frankrijk). De Belgische grondwet belet niet-verkozen (maar gelote) burgers echter om wetgevende macht uit te oefenen. Hoewel het juridische debat over deze kwestie in onze ogen dringend zou moeten worden opgestart, hebben we, gezien de urgentie van de ecologische crisis, niet de tijd om de uitkomst van die onvermijdelijk erg langzame gesprekken af te wachten.

Als wij de federale onderhandelaars oproepen om niet enkel een Burgerparlement 'op te richten' maar zich eveneens 'door de beslissingen ervan te laten leiden', wat bedoelen we dan precies? Het betekent dat elk van de beleidsvoorstellen van het Burgerparlement, die de steun hebben van minimum tweederde of meer van de 101 leden, door de bevoegde regering(en) wordt geïmplementeerd of ter

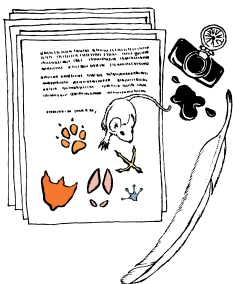
stemming wordt voorgelegd aan het bevoegde parlement of de bevoegde parlementen, en dit respectievelijk binnen het jaar en binnen de twee maanden na de bekendmaking van deze voorstellen. Hoewel een verregaand en samenhangend milieubeleid op nationaal niveau dient te worden uitgetekend (onder meer omdat dat niveau spreekrecht heeft op het internationale politieke toneel), zorgt de Belgische bestuurlijke realiteit ervoor dat bevoegdheden verdeeld zijn over gemeenschappen, gewesten en het federale niveau. Elk burgervoorstel dient daarom een label mee te krijgen, dat aangeeft binnen welk(e) bestuurlijk(e) kader(s) het dient te worden behandeld (d.w.z. gestemd of geïmplementeerd). Op afgewezen voorstellen volgen telkens grondige publieke motivaties, te bekijken, te beluisteren of na te lezen door alle Vlamingen, Walen, Brusselaars en Duitstalige Belgen. De bevoegde parlementen controleren nadien of de overeenstemmende regeringen de maatregelen naar behoren uitvoeren. Indien een bestuursniveau (omwille van zijn specifieke coalitiesamenstelling) beslist om de voorstellen van de op het federale niveau gelote burgers niet ter stemming voor te leggen aan zijn parlement, zal het aan de huidige en toekomstige generaties zijn om over dat besluit een moreel oordeel te vellen.

De nauwkeurige lezer zal hebben opgemerkt dat we de optie van referenda hier weglaten. Talloze voorbeelden toonden immers al aan hoe polariserend en contraproductief deze kunnen zijn. Ze verengen de complexiteit van een specifiek beleidsdomein steeds tot één misleidend eenvoudige vraag, waar burgers enkel 'ja' of 'nee' op kunnen antwoorden. Referenda staan haaks op de deliberatieve democratie, die steunt op grondige informatieverstrekking vanuit verschillende invalshoeken en gefaciliteerd overleg binnen een erg diverse groep burgers. De optie van een preferendum - waarbij de bevolking beter wordt geïnformeerd en een brede lijst van stellingen krijgt voorgeschoteld, waarop het kan reageren met een antwoord op het spectrum tussen 'akkoord' en 'niet akkoord' - is het onderzoeken zeker waard.

Representatieve loting

Het coördinatieteam (zie 'Organigram') organiseert de representatieve loting van de 101 leden van het Burgerparlement, en 10 opvolgers voor het geval leden om welke reden dan ook zouden wegvallen. Ervaring leert dat een dergelijk lotingsproces ongeveer zes weken in beslag neemt. Eerst wordt een grote database van inwoners van België geïdentificeerd. Op 1 januari 2020 telde België 11.492.641 wettelijk geregistreerde inwoners. Een aantal van deze mensen wordt willekeurig uit de database geselecteerd en telefonisch en per brief uitgenodigd. De uitnodiging legt de taak van het Burgerparlement uit en geeft informatie over data, locatie, accommodatie, honorarium en beschikbare ondersteuning voor reizen en zorgverantwoordelijkheden.

De groep van mensen die ingaan op de uitnodiging wordt vervolgens stelselmatig aangevuld met nieuwe willekeurige steekproeven. Daarbij wordt rekening gehouden met onderstaande demografische criteria. (Heel wat overheden voerden deze tweetrapsloting al uit. The Sortition Foundation ontwikkelde de software om deze taak tot een goed einde te brengen. Deze is open source en kan hier worden teruggevonden, klaar voor gebruik: <https://github.com/sortitionfoundation/stratification-app>)

1. **gender:** volgens het Belgische statistiekbureau STATBEL is 51% van de Belgische inwoners vrouw en 49% man. <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking> Een deel van de bevolking identificeert zich echter niet met het biologische geslacht waarmee het werd geboren. Statistische informatie ivm transgender-personen in België kan worden opgevraagd via het infopunt www.transgenderinfo.be
2. **leeftijd:** om geselecteerd te kunnen worden voor het Burgerparlement moet je minimum 16 jaar zijn. Dit is het enige demografische criterium waarbij bij de samenstelling van het Burgerparlement wordt afgeweken van de werkelijke bevolkingssamenstelling. Gezien het grotere belang van de jonge generaties bij de voorliggende kwestie, wordt ervoor gekozen om min-dertigjarigen positief te discrimineren. STATBEL-gegevens over de leeftijdsverdeling in ons land: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking>
3. **opleidingsniveau:** voor Vlaanderen zijn de statistische gegevens rond de demografische verdeling van opleidingsniveau's hier terug te vinden: <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/bevolking-naar-onderwijsniveau-scholingsgraad>
4. **socio-professionele categorieën:** het is noodzakelijk dat het Burgerparlement de socio-professionele diversiteit van de bevolking (arbeiders, bedienden, werkgevers, zelfstandigen, werklozen) weerspiegelt. Met deze categorieën hangt ook inkomensongelijkheid samen. Inwoners van België die in grote armoede leven moeten ook een plaats krijgen in het burgeroverleg.
5. **geografische spreiding:** gegevens over de geografische spreiding van de Belgische inwoners: https://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/fr/pop/statistiques/population-bevolking-20200101.pdf
6. **type woongebied:** woont iemand in een grote stad, een kleine gemeente of op het platteland? Voor vraagstukken rond mobiliteit bijvoorbeeld is dit criterium cruciaal.

Hoe komen we tot het aantal van 101 leden? België's beruchtste experiment in deliberatieve democratie, de G1000, was met ongeveer 700 deelnemers ernstig *oversampled*, zoals dat heet in statistisch jargon. Zoveel deelnemers heeft een Burgerparlement eigenlijk niet nodig. Om een zekere graad van representativiteit te bereiken zijn 25 leden de absolute ondergrens. Je hebt dan al een behoorlijke kans om een groep van heel verschillende types burgers samen te stellen. Toch is het belangrijk om een aantal demografische criteria toe te voegen. Hoe meer van zulke criteria, hoe meer leden een burgerparlement nodig heeft. Tot slot is er ook nog het symbolische karakter van een getal. Het getal 101 omvat zowel het individu (1) als de massa (100). Al deze redenen dragen bij tot de keuze voor een Burgerparlement met in totaal 101 Belgen.

Uiteraard is elk individueel lid niet representatief voor het eigen gender, de eigen beroepsgroep of leeftijdscategorie. Enkel als groep vormen de leden een representatieve dwarsdoorsnede van de volledige Belgische bevolking. Een groot deel van de legitimiteit van het Burgerparlement schuilt natuurlijk in dat representatieve karakter. In Frankrijk werden de 150 leden van de Convention Citoyenne pour le Climat wel eens 'Mini-France' genoemd. Gelijk welke burger moet steeds in staat zijn om een of meerdere leden te identificeren die min of meer op hem of haar lijken. Op basis hiervan kunnen de meeste landgenoten concluderen dat als ze dezelfde toegang hadden gehad tot (ervarings)deskundigen

en belanghebbenden, en evenveel tijd hadden gehad om te overleggen, ze tot vergelijkbare besluiten hadden kunnen komen. Enkel zo kan het brede publiek vertrouwen hebben in deze aanpak.

Inclusiviteitswaarborgen

Hoe cruciaal ook, representatieve loting volstaat niet om gelijk welk soort burger in staat te stellen om aan het Burgerparlement te participeren. Er bestaan talloze obstakels die bepaalde groepen er vandaag van weerhouden om deel te nemen aan een dergelijk politiek debat. Een belangrijke participatiedrempel om weg te nemen is de financiële. Elk lid krijgt dagvergoedingen (ook voor het nodige voorbereidende werk), transportvergoedingen en accommodatie tijdens de elf driedaagse sessies. Ook zorgtaken kunnen mensen beletten om tijd vrij te maken voor de activiteiten van het Burgerparlement. Daarom wordt er voorzien in kinderopvang, hulp bij ouderenzorg, zorg voor familieleden met een beperking,... Werkenden krijgen een burgerparlementsverlof, gefinancierd door de overheid. Waar nodig (neem bvb leerkrachten) wordt vervanging mee gefaciliteerd.

Daarnaast bestaan verbale drempels: sommige burgers kunnen zich, dankzij hun opleiding, favorabele sociale leefomstandigheden of extravertere karakter, vlotter publiek uitdrukken dan anderen. Een korte training in het leren spreken én - zo mogelijk nog belangrijker - het leren luisteren in groep kan de bestaande verschillen enigszins ondervangen, samen met een zorgzame moderatie van elk groepsgesprek. Het facilitatieteam (zie 'Organigram') staat, waar nodig, ook in voor vertalingen naar het Nederlands of Frans. Voor personen met een auditieve of visuele beperking worden een gebarentaaltolk, luisterversies van geschreven teksten, etc voorzien.

Naast jongeren onder de 16 jaar is het ook voor burgers met een matige of ernstige verstandelijke beperking of een vergevorderde vorm van dementie niet mogelijk om deel te nemen aan het Burgerparlement. Mensen met een strafblad met relatief lichte misdaden kunnen dan weer niet worden uitgesloten.

Organigram

Om elke schijn van partijdigheid te vermijden, willen de burgers achter dit voorstel zelf geen rol spelen in de organisatie van het deliberatieve proces, de selectie van het deskundigenpanel of het toezicht. Het Burgerparlement moet ook zo onafhankelijk mogelijk kunnen opereren van gelijk welke politieke, economische of maatschappelijke speler. Het wordt geïnitieerd en gefinancierd door de federale regering. Een coördinatiegroep, adviesraad, facilitatieteam, legistiek comité en toezichtpanel zorgen samen voor een goede gang van zaken en waarborgen de publieke transparantie, politieke onafhankelijkheid en democratische legitimiteit ervan. Een brede waaier deskundigen en belanghebbenden informeert de leden van het Burgerparlement. Bij de samenstelling van al deze groepen in het organigram wordt telkens rekening gehouden met de genderbalans en diversiteit op vlak van leeftijd, geografische spreiding, etc.

1. Coördinatiegroep

Het Burgerparlement wordt geleid door een team van coördinatoren wier onpartijdigheid van essentieel belang is. Hun onafhankelijkheid ten opzichte van degenen die het proces financieren, wordt gewaarborgd door een reeks checks en balances, zoals het toezichtpanel. De coördinatoren zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de representatieve loting en voor het (op basis van de criteria

ontwikkeld door de adviesraad en gecontroleerd door het toezichtpanel) uitnodigen van (ervarings)deskundigen en belanghebbenden, en het betrekken van gespreksfacilitatoren. Zij organiseren de elf driedaagse sessies, zorgen voor logistiek, technische omkadering, accommodatie, kinderopvang, etc. In de loop van het deliberatieve proces werkt de coördinatiegroep nauw samen met het facilitatieteam. Deze rol wordt gewoonlijk vervuld door een professionele organisatie (zoals bijvoorbeeld The Sortition Foundation of FIDE, the Federation for Innovation in Democracy) of een groep van dergelijke organisaties.

2. Adviesraad

De adviesraad, voorgezeten door een Belgische wetenschapster met internationale faam, bevat experts van verschillende ter zake doende kennisdomeinen. Ze wordt samengesteld door het toezichtpanel. De raad ontwikkelt belangrijke criteria voor de selectie van het panel van (ervarings)deskundigen en belanghebbenden. Ze zorgt er ook voor, met de hulp van het toezichtpanel, dat de achtergrondkennis en het bewijsmateriaal dat aan het burgerparlement wordt voorgelegd, evenwichtig is ten opzichte van de wetenschappelijke consensus ivm de ecologische crisis. De leden van het Burgerparlement kunnen bij de Adviesraad de nodige inlichtingen inwinnen doorheen het deliberatieve proces.

3. Panel van experts en belanghebbenden

Dit panel bestaat uit (ervarings)deskundigen, belang- en rechthebbenden (vertegenwoordigers van degenen wier belangen en/of rechten worden bedreigd of net positief kunnen worden beïnvloed door mogelijke maatregelen), die hun perspectieven toelichten aan het Burgerparlement. Zij worden door de coördinatiegroep uitgenodigd op basis van criteria die door de adviesraad zijn vastgesteld, om een eerlijke en brede vertegenwoordiging van standpunten te waarborgen. De leden van het Burgerparlement kunnen ook input geven. Er wordt bij hen gepolst of er specifieke vragen zijn die zij graag beantwoord willen zien, welke de groepen of personen zijn die ze graag willen horen. Zij hebben ook de mogelijkheid om tijdens bijeenkomsten zelf aan de panelleden vragen te stellen. Bijdragen van (ervarings)deskundigen, belanghebbenden en rechthebbenden kunnen de vorm aannemen van een persoonlijk gesprek, een video-op-name, een schriftelijke briefing of ze kunnen live worden gestreamd.

Het is van belang om bij de samenstelling van het panel de wetenschappelijke consensus ivm de ecologische crisis in het oog te houden. Daarnaast is het nodig om heel verschillende, soms onderling tegenstrijdige stemmen aan het woord te laten. Er is ruimte voor presentaties van uiteenlopende vertegenwoordigende organisaties zoals de vakbonden, De Boerenbond, het VBO, etc. Als voorbeeld verwijzen we graag naar de uitgebreide lijst sprekers tijdens de Convention Citoyenne pour le Climat: <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/intervenants/>. Die omvat klimaatwetenschappers, ecologen, juridische experts, journalisten, activisten, architecten, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de bouw-, landbouw-, energie-, transport- en mobiliteitssector, van ministeries, vakbonden, de ambtenarij, NGO's, denktanken, etc. Ook ervaringsdeskundigen kunnen aan het woord worden gelaten, zoals bijvoorbeeld - via videoverbinding - een Australiër die zijn huis in vlammen zag opgaan, of een West-Vlaamse boer over zijn ervaringen tijdens de recente droogte. Ook de stem van psychologen lijkt ons cruciaal.

De lijst sprekers van de Convention Citoyenne pour le Climat maakt ook duidelijk

dat het belangrijk is wie wanneer wordt uitgenodigd. Tijdens de introductiesessie dienen de leden van het Burgerparlement basiskennis op te bouwen rondom de stand van zaken ivm de ecologische crisis. Daarnaast krijgen ze een breed overzicht van mogelijke transversale transitiepaden, plus een aantal pro's en contra's. Pas in daaropvolgende sessies ontvangen de gelote burgers specifiekere informatie, gelinkt aan specifiekere gespreksthema's.

4. Facilitatieteam

De coördinatiegroep stelt een facilitatieteam aan. Het heeft verschillende verantwoordelijkheden. Gespreksbegeleiding is daar een van. De facilitatoren geven bij aanvang van het proces een korte training in het leren spreken én luisteren. Tijdens de deliberatieve sessies zitten zij aan elke gesprekstafel. Ze moeten ervoor zorgen dat het gesprek niet wordt gedomineerd door slechts een paar stemmen en dat iedereen de kans krijgt om te spreken. Het overleg dient in een respectvolle omgeving plaats te vinden. Deze modererende rol wordt uitgevoerd door ervaren praktijkmensen. Het team moet onpartijdig optreden en voldoende groot zijn om het aantal leden van het Burgerparlement adequaat te ondersteunen. De facilitatoren hebben niet de mogelijkheid om hun eigen standpunten kenbaar te maken.

Het facilitatieteam bevat ook vertaler-tolken die instaan voor vertalingen naar het Nederlands en het Frans en cameramensen die zorgen voor de video live-stream. Tenslotte herinneren zij de leden van het burgerparlement regelmatig aan de Covid-19 maatregelen.

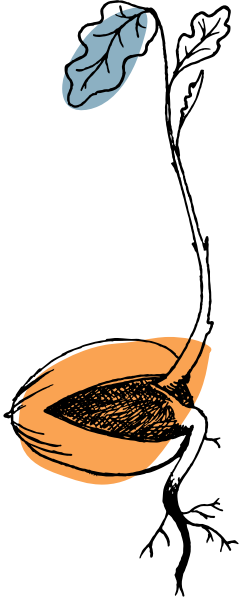
5. Legistiek comité

Het legistiek comité, voorgezeten door een gerenommeerde grondwetsspecialiste en bestaand uit griffiers of hoofden van de juridische diensten van de parlementen, zorgt voor een juridisch samenhangende transcriptie van de beleidsvoorstellen van het Burgerparlement. (De leden van het Burgerparlement hebben desondanks het laatste woord over de tekst, om mogelijke vormen van juridische censuur te voorkomen.) Het comité voorziet elk van deze voorstellen van een label, dat aangeeft binnen welk(e) bestuurlijk(e) kader(s) het dient te worden behandeld (d.w.z. gestemd of geïmplementeerd): de gemeenschappen, gewesten en/of het federale niveau.

6. Toezichtpanel

Het toezichtpanel, bestaand uit een aantal prominente Belgen, technische experts in overlegprocessen en een aantal leden van het Burgerparlement. Die laatsten kunnen hier feedback geven over de facilitatie, informatieverstrekking en de algemene gang van zaken. De rol van dit orgaan is om toezicht te houden op het hele proces en op de andere organen om ervoor te zorgen dat het burgerparlement evenwichtig en robuust is en dat zijn democratische principes worden nagevolgd. Samen met de adviesraad controleert het of de achtergrondkennis en het bewijsmateriaal dat aan het Burgerparlement wordt voorgelegd, correct is, en evenwichtig ten opzichte van de wetenschappelijke consensus ivm de ecologische crisis.

4. Verloop van het proces

Hoe is het deliberatieve proces gestructureerd in de tijd, hoe is het praktisch omkaderd en hoe wordt er publiek over gecommuniceerd? Hoeveel kost het?

Praktische omkadering

Het Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand vindt plaats op een toegankelijke locatie. Ze ligt op wandelafstand van een Brussels treinstation en dichtbij toegangswegen tot de stad. Haar omgeving beschikt over voldoende parkeercapaciteit. Ze bevat best grote, open en overdekte ruimtes die dankzij minimale scenografische ingrepen tot goede contexten kunnen worden getransformeerd voor het deliberatieve proces, dat gekenmerkt wordt door de afwisseling van plenaire sessies en kleinere groepsvergaderingen. De architectuur van onze parlementen en senaat leent er zich niet goed toe.

Verder wordt ook de nodige technologische infrastructuur, catering, accommodatie en kinderopvang voorzien. De noodzakelijke fysieke afstand en andere COVID-19 voorzorgsmaatregelen worden in acht genomen. Er worden voldoende maskers en handontsmetting voorzien. Het facilitatieteam bevat vertaler-tolken die instaan voor vertalingen naar het Nederlands en het Frans. Wij pleiten voor taalpragmatisme: tweetaligheid is ten allen tijde het streefdoel, toch kan het de efficiëntie van het deliberatieve proces in de hand werken door soms te kiezen voor op taal gebaseerde werkgroepen. Tweetalige burgers worden daarbij steeds gestimuleerd om die groepen te vervoegen waar de voertaal verschilt van hun moedertaal.

Communicatie en transparantie

Het is belangrijk om het deliberatieve proces zo transparant mogelijk te maken. Elke burger die dat wil zou het op de voet moeten kunnen volgen. Alle informatie over het organigram, het budget, de tijdslijn, de lijst met uitgenodigde (ervarings)deskundigen, etc. is beschikbaar via een eenvoudig te raadplegen website. Die van de Convention Citoyenne pour le Climat geldt als een goed voorbeeld: www.conventioncitoyennepourleclimat.fr. De coördinatiegroep stelt een rapport samen dat de gebruikte methodologieën helder uitlegt. De openingstoespraken en infosessies in het begin van het deliberatieve proces (rond de milieucrisis en mogelijke transitiepaden) worden integraal uitgezonden door VRT en RTBF. Ze vallen achteraf te raadplegen op de websites van de openbare omroepen. Zo krijgt elke Belgische burger de kans om zich goed te informeren.

Om de legitimiteit en efficiëntie van het Burgerparlement te bewaken, is het anderzijds wel noodzakelijk om delen van het deliberatieve proces niet openbaar te maken. De eigenlijke overleg- en debatsessies livestreamen zou de privacy van individuele leden kunnen schaden en de vrijheid om zich uit te spreken bijgevolg inperken. Het Burgerparlement heeft dus baat bij een zekere graad van anonimiteit van haar leden. Contacten met de pers, deelnames aan publieke debatten of uitspraken via sociale media over de inhoud van de debatten vooraleer het Burgerparlement zijn activiteiten heeft beëindigd en de beleidsvoorstellen geformuleerd, kunnen de goede gang van zaken ernstig verstoren. Daarom geldt een plicht tot mediastilte onder de leden tot het proces achter de rug is.

Tijdslijn

Wij verzoeken de federale onderhandelaars om snel tot actie over te gaan. Het volledige proces valt uiteen in vijf belangrijke fases: (1) de voorbereidende, (2) leer-, (3) consultatie-, (4) deliberatie- en (5) besluitvormingsfase. De eigenlijke werking van het Burgerparlement loopt over elf driedaagse sessies.

Vorbereidende fase (5 april - 14 mei 202x)

Zoals eerder vermeld neemt het gemiddelde representatieve lotingsproces een zestal weken in beslag. Daarnaast maakt de federale regering bekend wat er met de beleidsvoorstellen van het Burgerparlement zal gebeuren. De coördinatiegroep, adviesraad, het facilitatieteam, legistiek comité en toezichtpanel worden samengesteld, net als de lijst met deskundigen en belanghebbenden die het Burgerparlement zullen inlichten.

Leerfase

sessie 1 opstart van het proces (21 - 23 mei 202x)

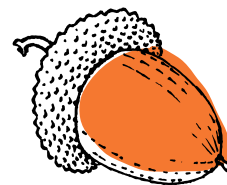
- officiële openingstoespraak door de Eerste Minister Alexander De Croo
- introductie en ontvangst door de voorzitters van de adviesraad, het facilitatieteam, legistiek comité en toezichtpanel
- de voorzitter(s) van coördinatiegroep legt of leggen uit wat het mandaat en de doelstellingen zijn van het Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand
- speeddatesessies waarbij de 101 leden elkaar voor het eerst ontmoeten
- korte training door facilitatoren in het leren spreken én luisteren in groep. De leden van het Burgerparlement zullen ook suggesties krijgen ivm kritisch nadenken en het opsporen van vooroordelen in presentaties van genodigden of tijdens overlegmomenten.
- training in systeemdenken.
- via live en videoconferentie-presentaties van (ervarings)deskundigen en belanghebbenden krijgen de leden zicht op de wetenschappelijke consensus ivm de ecologische crisis en de mogelijke maatschappelijke gevolgen daarvan op de korte en langere termijn. Leden van het Burgerparlement kunnen extra deskundigen uitnodigen en de sprekers ook kritische vragen stellen.

Consultatiefase

sessie 2 thematische verkenningen (11 - 13 juni 202x)

sessie 3 thematische verkenningen (2 - 4 juli 202x)

- verkenningen van de zeven bovenvermelde thematische velden en hun transversale verbanden. Via live en videoconferentie-presentaties van (ervarings)deskundigen en belanghebbenden krijgen de leden van het Burgerparlement zicht op mogelijke actiehefbomen, transitiepaden, bestaand beleid en mogelijke controverses. Hier is ruimte voor presentaties van uiteenlopende vertegenwoordigende organisaties zoals de vakbonden, De Boerenbond, het VBO, etc. De gelote burgers kunnen een schriftelijke boodschap of vraag voorleggen aan het Burgerparlement. Die zullen samengevat en gepresenteerd worden aan de leden

Deliberatiefase

sessie 4 verdiepen van zoektocht naar beleidsvoorstellen (3 - 5 september 202x)

sessie 5 verdiepen van zoektocht naar beleidsvoorstellen (1 - 3 oktober 202x)

sessie 6 verdiepen van zoektocht naar beleidsvoorstellen (29 - 31 oktober 202x)

- brainstormen rond eerste mogelijke beleidsvoorstellen in kleinere groepsvergaderingen, georganiseerd per thema en voertaal
- de eerste ideeën ontwikkeld door bepaalde groepen worden in andere groepsvergaderingen geëvalueerd: wat is de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen? Wat zijn de mogelijke ongewenste bijwerkingen?
- presentatie van de eerste ideeën in plenaire vergaderingen
- de leden van het Burgerparlement kunnen extra (ervarings)deskundigen en belanghebbenden uitnodigen en hen live of via videoconferentie vragen stellen

sessie 7 uitwerken van beleidsvoorstellen (26 -28 november 202x)

sessie 8 uitwerken van beleidsvoorstellen (17 - 19 december 202x)

- uitwerken van de in sessies 4 en 5 verzamelde beleidsvoorstellen in kleinere groepsvergaderingen, georganiseerd per thema en voertaal
- presentatie van de beleidsvoorstellen in plenaire vergaderingen en via stemmingen afoetsen in welke mate deze breed worden gedragen door het Burgerparlement
- de leden van het Burgerparlement kunnen extra (ervarings)deskundigen en belanghebbenden uitnodigen en hen live of via videoconferentie vragen stellen

sessie 9 kritische bevraging van beleidsvoorstellen (14 - 16 januari 202x+1)

- verdieping van de argumentaties door de beleidsvoorstellen te confronteren met beleidsmakers, (ervarings)deskundigen en belanghebbenden
- het legistiek comité werkt aan juridisch samenhangende transcripties van de beleidsvoorstellen van het Burgerparlement en voorziet elk van deze voorstellen van een label, dat aangeeft binnen welk(e) bestuurlijk(e) kader(s) het dient te worden behandeld (d.w.z. gestemd of geïmplementeerd): de gemeenschappen, gewesten en/of het federale niveau

Besluitvormingsfase

sessie 10 finaliseren en presenteren van beleidsvoorstellen (11 -13 februari 202x+1)

sessie 11 finaliseren en presenteren van beleidsvoorstellen (11 -13 maart 202x+1)

- collectieve leessessies van de ontwikkelde beleidsvoorstellen, waarbij laatste wijzigingen en correcties kunnen worden doorgevoerd, in samenspraak met het legistiek comité
- finale stemming van de voorstellen die aantoon in welke mate deze breed worden gedragen door het Burgerparlement (Voorstellen die de steun hebben van minimum tweederde van de 101 leden worden door de bevoegde regering(en) geïmplementeerd of ter stemming voorgelegd aan het bevoegde parlement of de bevoegde parlementen, en dit binnen de twee maanden na de bekendmaking ervan.)

- presentatie van het finale rapport met alle beleidsvoorstellen aan de pers en de verschillende regeringen en parlementen van dit land. Uiteraard zal het hele proces niet de gestelde vraag niet uitputtend en voor eens en altijd beantwoorden; wel is er de verwachting dat het heel wat voorstellen zal opleveren die de 'kansen om het Belgische territorium en de planeet in haar totaliteit bewoonbaar te houden voor de huidige en toekomstige generaties' helpen 'maximaliseren'.

Nadien?

De Franse Convention Citoyenne pour le Climat toont aan dat nadat de burgers hun lijst met voorstellen voorleggen aan politici, het politieke spel niet gespeeld is. De Franse president Emmanuel Macron beweerde eerst de overgrote meerderheid van de voorstellen van de Convention uit te voeren, maar een aantal maanden later blijft van die belofte niet veel overeind, door actieve lobbying en politieke tegenkating. De rol van politici en het brede middenveld blijft daarom van groot belang na een deliberatief proces.

Budget

Het Burgerparlement rond de ecologische noodtoestand wordt geïnitieerd en gefinancierd door het federale niveau. Om een idee te krijgen van de financiële orde grootte kunnen we opnieuw leren van de Convention Citoyenne pour le Climat. De hele operatie (met 150 ipv 101 leden, en zeven ipv elf driedaagse sessies, en zonder de nodige vertaler-tolken) kostte in totaal 5.431.223 euro. De grove uitsplitsing van dat bedrag kan u hier terugvinden: <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/budget/>. Voor de realisatie van het Burgerparlement in ons land denken wij aan een iets duurdere som, omwille van de vertaalkosten en langere duur. Al bij al is het een relatief lage kost gezien het belang van het mandaat ervan. Wij stellen voor om het benodigde bedrag op de Belgische Senaat te verhalen, een instelling met zo goed als geen bevoegdheden meer en een jaarlijks budget van 46 miljoen euro.

